

26.06.2024 ж. АК отырысының № 8 хаттамасына
1-қосымша

QMR Комиссиясы
Құзыретті Тұлғалардың есептерін дайындау жөніндегі Комиссия

KAZRC ЕСЕПТЕРІН ДАЙЫНДАУ ТУРАЛЫ МЕМОРАНДУМ

Осы меморандумды QMR комиссиясы Құзыретті Тұлғалардың есептерін дайындау жөніндегі Комиссиямен бірлесіп әзірледі және QMR аккредиттеуден өтпеген және Геологиялық барлау жұмыстарының, Минералдық Ресурстар мен Минералдық қорлар нәтижелері туралы есептерді тексеру рәсімінен өтуді жоспарлаған мамандар мен Құзыретті Тұлғаларға пайдалы болады.

Меморандум кейбір жағдайларды түсіндіреді және QMR аккредиттеуден өтпеген Құзыретті Тұлғалар мен мамандар тарапынан тексеру рәсімінен өту үшін KAZRC есептерін қабылдау кезеңінің аяқталуына байланысты (2024 жылғы 1 шілдеге дейін) ұсынымдарды қамтиды. Сондай-ақ меморандум QMR аккредиттеу туралы ережеге және Құзыретті Тұлғалардың есептерін тексеру туралы ережеге енгізілетін өзгерістерге қатысты түсініктемелерді қамтиды.

Меморандум 1.1-ҚПҚ нысаны бойынша есептерге, сондай-ақ 2.2-тармаққа сәйкес кең таралған пайдалы қазбалар (КПҚ) есептерінің жекелеген түрлеріне қолданылмайды. QMR аккредиттеу туралы ереже (жаңа тармақшалар 2024 жылғы 26 маусымдағы ПОНЭН АК № 8 Хаттамасына сәйкес 1 шілдеден бастап қолданысқа енгізіледі).

Егер KAZRC есептері ҚР Уәкілетті органына немесе биржаға ұсыну мақсатында дайындалған жағдайда, ПОНЭН ұсынымдардың сақталуын мұқият қадағалайтын болады.

ҚҰЗЫРЕТТІ ТҰЛҒАЛАРДЫҢ ЕСЕПТЕРІН ТЕКСЕРУДІҢ ҚЫСҚАША НӘТИЖЕЛЕРІ

2022 жылғы шілдеден бастап ұзақ кезең ішінде есеп дайындау жөніндегі Комиссия QMR аккредиттеуден өтпеген Құзыретті Тұлғалар қол қойған 150-ден астам KAZRC есебін қабылдады және қарады. Есептерді тексеру туралы ереже есептерді KAZRC кодексіне сәйкестігін ридерлер тобымен екі аптадан аспайтын мерзімде тексеруді жүзеге асыруға тиіс.

Есепті дайындаған Құзыретті Тұлғалар бірқатар жағдайларда мыналарды көрсетті:

1. KAZRC терминологиясын түсінбеу.
2. Минералдық Ресурстар терминін түсінбеу және кондициялар параметрлерін инерция бойынша пайдалануға ұмтылу.
3. Минералдық Ресурстар мен Минералдық Қорларды жіктеу принциптерін түсінбеу.
4. ҚМК тәжірибесінде және ҚМК-ның әдеттегі жіктелуінде қабылданған "қорлар" ұғымын KAZRC жіктемесі мен терминдерімен тікелей ауыстыруға деген ұмтылыс.

5. Минералдық Ресурстарды санаттауға әсерін қоса алғанда, сапаны бақылау рәсімдерін қолдану және олардың нәтижелерін интерпретациялау бойынша тәжірибенің болмауы.
6. Ашықтық, Маңыздылық және Құзыреттілік қағидаттарын сақтамай және егжей-тегжейлі түсінбей, жұмысты мүмкіндігінше тезірек орындауға ұмтылу.
7. Кен орнын геологиялық талдаудың жеткіліксіздігі, геологияны әдейі оңайлату.
8. Нашар нәтижелерді елемеу немесе жынысөзектің шығуы, инклинометрия, QA/QC нәтижелері, бақылаулы бұрғылау және сынағалау, көлемдік салмақ, фазалық талдаулар, технологиялық сынақтар, геомеханикалық зерттеулер, гидрогеологиялық деректер және т.б. сияқты сыни деректердің және зерттеулердің болмауы.
9. Минералдық Ресурстардың бір бөлігін Минералдық Қорларға ауыстыру үшін модификациялық факторларды зерттеудің қажетті нақтылығын түсінбеу.
10. Әдеп кодексін түсінбеу және қандай да бір зерттеулердің болмауына байланысты тәуекелдерді әдейі елемеу.

Кейбір жағдайларда жоғарыда аталғандар объектіні жаңадан моделдеу қажеттілігіне, Минералдық Ресурстар мен Минералдық Қорлардың санатталуы мен санының елеулі өзгеруіне әкеп соқты.

Кейбір жағдайларда есепті дайындаған Құзыретті Тұлғалар өздерінің жосықсыздығын көрсетіп, ол мыналардан көрінеді:

1. Жеткілікті тәжірибенің болмауы және сарапшыларда үнемдеу, өз мүмкіндіктері мен білімдерін асыра бағалау нәтижесінде есептің сапасы өте төмен болды және оны ридермен бірге қайта жасауға тура келді.
2. Жер қойнауын пайдаланушының жетегінде кетіп, зерттеулердегі айқын кемшіліктерге және/немесе олқылықтарға қарамастан, өндіру құқығына лицензия алу үшін Минералдық Ресурстар мен Минералдық Қорларды Мемлекеттік есепке қоюға ұмтылу - бұл әдеп кодексін бұзу болып табылады, ол кейде осы кодексті білместен байқаусызда жасалады.

Жоғарыда сипатталған жағдайлар ридерді 2 аптаның орнына бірнеше ай есеппен жұмыс істеуге, қақтығыс жағдайларын зерттеуге және қысымға ұшырауға, жетіспейтін зерттеулер жүргізуді күтуге, есепті қолайлы жағдайға жеткізгенге дейін оны бірнеше рет қайта қарауға мәжбүрлейді. Мұндай жағдайлар олардың сапасындағы тым үлкен айырмашылыққа және демек тексеру мерзімдерінің болжанбайтындығына байланысты ридерлердің есептерді тексеруден бас тартуына әкелуі мүмкін.

Жоғарыда келтірілген жағдайлар ридерді 2 аптаның орнына бірнеше ай есеппен жұмыс істеуге, жанжалды жағдайларды зерттеуге және қысымға ұшырауға, жетіспейтін зерттеулердің орындалуын күтуге, есепті қолайлы күйге келтірілгенге дейін бірнеше рет қайта қарауға мәжбүр етеді. Мұндай жағдайлар олардың сапасындағы тым үлкен айырмашылыққа және демек тексеру мерзімдерінің болжанбайтындығына байланысты ридерлердің есептерді тексеруден бас тартуына әкелуі мүмкін.

2024 ЖЫЛҒЫ 1 ШІЛДЕДЕН KEЙІНГІ ЕСЕПТЕРДІ ТЕКСЕРУ

QMR аккредиттеу туралы ереженің 3.6-тармағында көзделгендей, 2024 жылғы 1 шілдеден бастап Құзыретті Тұлғалардың (бұдан әрі - КТ) есептерін дайындау жөніндегі комиссия QMR аккредиттеуден өтпеген КТ есептерін тексеруді тоқтатады. QMR аккредиттеуі жоқ Құзыретті Тұлғалар берген барлық есептерді 2024 жылғы 1 шілдеге

дейін есептерді дайындау жөніндегі Комиссия қабылдайтын болады және ридерлер тексерілетін болады.

QMR аккредиттеу туралы ереженің 2.2-тармағында сипатталған жағдайларды қоспағанда, QMR ережесінің 3.6-тармағына сәйкес ридерлік рәсімнен өту үшін есеп жіберген Құзыретті Тұлғаның ПОНЭН-де QMR-дің аккредиттеуі болуы тиіс. Есептерді тексеру мақсатында ПОНЭН басқа да Танылған Кәсіби Ұйымдардың (ары қарай ТКҰ) осындай аккредитациясын мойындайды. Егер қандай да бір ТКҰ геологиялық барлау жұмыстарының нәтижелері, Минералдық Ресурстар мен Минералдық қорлар туралы QMR аккредиттеуге ұқсас есептерді дайындаумен айналысатын өз мүшелерін аккредиттеуді көздеме, ПОНЭН мұндай аккредиттеуден өтпеген Құзыретті Тұлғаның есебін қарауға қабылдамайды. ТКҰ мен талап етілетін аккредиттеулердің тізімі Есептерді тексеру туралы ереженің 1-қосымшасында келтірілген (2024 жылғы 26 маусымдағы ПОНЭН АҚ № 8 Хаттамасына сәйкес 1 шілдеден бастап қолданысқа енгізіледі). ПОНЭН-ге кірмейтін Құзыретті Тұлғаларға олардың тиісті мүшелік және аккредиттеу деңгейін растайтын барлық құжаттарды есепке қоса беру ұсынылады.

QMR аккредиттеу рәсімінен өтуді жоспарламайтын Құзыретті Тұлғалар бұрынғысынша осындай деп танылады, егер олар CRIRSCO мақұлдаған кез келген ТКҰ-да болса және кез келген мақсаттар үшін KAZRC есептерін дайындай алады, бірақ, Құзыретті Тұлға ретінде әрекет ету үшін, олардың құзыреттілік деңгейін, KAZRC терминологиясын меңгеру деңгейін, Әдеп кодексін түсіну және тәжірибенің жеткіліктілігі ПОНЭН білмегендіктен және олардың аккредитациясының болмауына байланысты, есептерін тексеруге қабылдамайтын болады.

QMR АККРЕДИТТЕУДЕН ӨТПЕГЕН МАМАНДАР ҮШІН ҰСЫНЫМДАР

1. Аккредиттеуге дайындық бағдарламасы ПОНЭН сайтында жарияланды <https://ponen.kz/become-member/accreditation/get-certified>. KAZRC, JORC есептерімен немесе CRIRSCO отбасына кіретін басқа есептермен жұмыс істеу тәжірибесі жоқ мамандарға оны ұстану және өздерінің құзыреттілік деңгейін сыни бағалау ұсынылады.
2. Әлемде Peer review тәжірибесі, яғни есепті тексеру және даулы, біркелкі емес және сыни сәттерді талқылау үшін тәуелсіз Құзыретті Тұлғаларды тарту кеңінен таралған. Мұндай Құзыретті Тұлғалар есепті жазу кезінде әртүрлі рөл атқара алады: тең автор болу (жұмыстың қандай да бір бөлігін орындау), рецензент болу (есепті тексеру және талқылау), есепке қол қоюға жауапты Құзыретті Тұлға болу (бұл жағдайда КТ, әдетте, есепті неғұрлым егжей-тегжейлі тексереді), сондай-ақ жоғарыда аталғандардың барлық мүмкін болатын комбинациялары. Өзі тұрған ТКҰ ережелеріне сәйкес есептерге қол қоюға құқығы бар дәл осы тәуелсіз Құзыретті Тұлға осы есепке қол қоя алады және қоюға тиіс.
3. ПОНЕН жақында минералды ресурстар мен минералды қорлар туралы есептерді дайындаумен айналысатын көптеген мамандар бар екенін түсінеді. 2017 жылы Жер қойнауы және жер қойнауын пайдалану туралы жаңа кодекстің қабылдануымен басталған өтпелі кезеңнің нақты 7 жылында үздіксіз кәсіби дамумен бірге KAZRC есептерін (немесе CRIRSCO үлгісі бойынша есептерді) әзірлеу бойынша нақты тәжірибеге балама жоқ екені анықталды, бұл тек курстар мен семинарларға қатысуда ғана емес, сонымен қатар, тәжірибеде KAZRC қағидаттары жоқ. Сондықтан QMR аккредиттеу туралы ереже кем дегенде KAZRC, JORC немесе CRIRSCO отбасына кіретін басқа да есептерде тең авторлықты талап етеді. Бұл ретте есепті әзірлеуге өз үлесінді шынайы

бағалаған жөн. Әрқашан екі есеп жеткіліксіз болуы мүмкін. Бұл маманның жалпы тәжірибесіне де, оның есептерге қатысу дәрежесіне де байланысты. Құзыретті Тұлғаның өз жұмысын тең дәрежеде талқылауға және осы меморандумның басында сипатталған мәселелер мен жағдайларды қоса алғанда, құзырет саласына жататын барлық мәселелерде өзінің құзыреттілігін көрсетуге сенімділігі басты өлшем болып табылады.

4. Құзыретті Тұлғаның тәжірибесі мен білімі барлық жағынан QMR аккредиттеудің ең минималды талаптарын қанағаттандыратын жағдайлар болуы мүмкін, бірақ KAZRC есебін ол алғаш рет дайындайды. Мысалы, маманның далалық тәжірибесі бар, оның ішінде QA/QC процедураларымен жұмыс тәжірибесі, сондай-ақ ҚМК стандарты бойынша есептер жазу тәжірибесі және қорларды модельдеу және бағалау тәжірибесі бар (мұнда ҚМК терминологиясында "қорлар" сөзі қолданылады), бірақ KAZRC Кодексі және CRIRSCO халықаралық стандарттары бойынша есептерді дайындау принциптерін түсіну ол алды негізінен жұмыс істеу JORC және KAZRC осындай есептердің аудиторы немесе тапсырыс берушісі ретінде көптеген жылдар бойы басшылық лауазымдарда есеп берді. Мұндай жағдайларды QMR комиссиясы да ескереді және бұл жағдайда оларды өтініште еркін түрде сипаттау ұсынылады.